

VÝKON RODIČOVSKÉ ZODPOVĚDNOSTI

V KONTEXTU
INSTITUTŮ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D.

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ
SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

PRAMENY

- ZÁKON O RODINĚ
z. č. 94/1963 Sb., ve znění zejména z. č. 91/1998 Sb.
- OBČANSKÝ ZÁKONÍK
z. č. 40/1964 Sb.
- PŘIPRAVOVANÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK
  - www.justice.cz
  - 2. část RODINNÉ PRÁVO
    - RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

2

POJEM, ÚČEL, OBSAH, VZNIK, MODIFIKACE, ZÁNİK

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ
SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

3

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST: POJEM A ÚČEL

- SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT
- §§ 31 - 37a ZOR, § 44 ZOR
- SOUBOR PRÁV A POVINNOSTÍ NÁLEŽEJÍCÍCH PLNĚ
„SVĚPRÁVNÝM“ RODIČŮM NEZLETILÉHO DÍTĚTE
  - K OCHRANĚ NEZLETILÉHO DÍTĚTE A JEHO PRÁV A K
JEHO VÝCHOVĚ
  - K REALIZACI RODIČOVSTVÍ
- CÍL: ROVNOVÁHA V SOUKROMOPRÁVNÍCH POMĚRECH

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

4

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST: OBSAH

§ 31/1 a), b), c) ZOR

- PÉČE O NEZLETILÉ DÍTĚ, O JEHO ZDRAVÍ, TĚLESNÝ,
CITOVÝ, ROZUMOVÝ A MRAVNÍ VÝVOJ
- ZASTUPOVÁNÍ NEZLETILÉHO DÍTĚTE
- SPRÁVA JMĚNÍ NEZLETILÉHO DÍTĚTE

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

5

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST: VZNIK

vzniká a náleží ex lege

- RODIČŮM DÍTĚTE SE ZPŮSOBILOSTÍ K PRÁVNÍM
ÚKONŮM V PLNĚM ROZSAHU (*plně svéprávným*), bez
ohledu na existenci manželství, faktického soužití apod.
- okamžikem VZNIKU STATUSOVÉHO POMĚRU
  - matka: porod
  - otec: porod a právní domněnka (I. - III.)

nevzniká a nenáleží ex lege (srov. § 34/2 ZOR)

- RODIČŮM DÍTĚTE SE ZPŮSOBILOSTÍ K PRÁVNÍM
ÚKONŮM: částečnou, omezenou, žádnou (OZ)
  - nenáleží-li, nelze ji modifikovat

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

6

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST NEZLETILÉHO RODIČE

- § 34/2 ZOR
- soud může přiznat rodičovskou zodpovědnost ve vztahu k péči o dítě i nezletilému rodiči, staršímu 16 let, má-li k tomu předpoklady
- jde pouze o částečnou rodičovskou zodpovědnost, jejímž obsahem může být pouze *osobní péče o dítě*
- rodičovská zodpovědnost v plném rozsahu náleží druhému z rodičů (splňuje-li zákonné podmínky) nebo musí být dítěti ustanoven poručník (§ 78 ZOR)

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

7

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST: MODIFIKACE SOUDEM

- § 44 ZOR
- POZASTAVENÍ
z objektivních příčin (brání překážka), soud „může“, jako celek (*sistace*)
- OMEZENÍ
ze subjektivních důvodů (nevykonává-li řádně), soud „musí“, částečné ► vymezení rozsahu omezení
- ZBAVENÍ
se subjektivních důvodů (zneužívá-li, zanedbává-li) soud „musí“, jde-li trestnou činností, soud „zváží“
vždy jako celek (*sankce*)

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

8

RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST: TZV. FAKTICKÉ MODIFIKACE VÝKONU

- § 27/3 ZOR
- OMEZENÍ NEBO ZÁKAZ STYKU RODIČE S DÍTĚTEM
je-li to „nutné v zájmu dítěte“
- § 76b OSŘ (zákon č. 99/1963 Sb.)
- VYKÁZÁNÍ ZE SPOLEČNÉHO OBYDLÍ
z důvodu domácího násilí
- ZDRŽENÍ SE SETKÁVÁNÍ
z důvodu domácího násilí
- SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ OSOBY (FYZICKÉ, PRÁVNICKÉ)

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

9

POJEM, ÚČEL, OBSAH, VAZBA NA RODIČOVSKOU
ZODPOVĚDNOST, KOLIZE

PORUČENSTVÍ

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ
SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

10

PORUČENSTVÍ

- SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT § 78 a násl. ZOR
- VŠESTRANNÁ OCHRANA NEZLETILÉHO DÍTĚTE, JEHOŽ RODIČE:
  - zemřeli
  - byli zbaveni nebo pozastaveni v RZ soudem dle ZOR
  - byli zbaveni nebo omezeni ve svéprávnosti dle OZ
  - nemají-li svéprávnost pro nezletilost
- OBSAH: PRÁVO A POVINNOST VYCHOVÁVAT DÍTĚ, ZASTUPOVAT JEJ A SPRAVOVAT JEHO JMÉNÍ MÍSTO RODIČŮ (§ 78 *IN FINE* ZOR), případně OSOBNĚ O DÍTĚ PEČOVAT (není institut NRP)
  - přiměřené užití ustanovení o rodičích a dětech (§ 81 ZOR)
  - rozhodnutí v podstatné věci vyžaduje schválení soudem (§ 80/4 ZOR)
  - dozor soudu (§ 80/1 ZOR)

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

11

POJEM, ÚČEL, OBSAH, VAZBA NA RODIČOVSKOU
ZODPOVĚDNOST, KOLIZE

PĚSTOUNSTVÍ

AKTUÁLNÍ OTÁZKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, VIII. CELOSTÁTNÍ
SEMINÁŘ, TRIADA, BRNO, 2008

12

PĚSTOUNSTVÍ

- SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT (§ 45a - 45d ZOR)
- OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ, O KTERÉ NEMOHOU OSOBNĚ PEČOVAT JEHO RODIČE
- OBSAH:
  - POVINNOST O DÍTĚ OSOBNĚ PEČOVAT A PŘI PÉČI O OSOBU DÍTĚTE PŘÍMĚŘENĚ VYKONÁVAT PRÁVA A POVINNOSTI RODIČŮ
  - ZASTUPOVAT DÍTĚ A SPRAVOVAT JEHO BĚŽNÉ VĚCI
    - ➔ možnost pěstouna domáhat se rozhodnutí soudu v podstatné věci (srov. § 45c/2, 2. věta ZOR)
- PRÁVA A POVINNOSTI VYPLÝVAJÍCÍ Z RZ ZŮSTÁVAJÍ RODIČŮM (VÝCHOVA - prostřednictvím osobního styku, SPRÁVA MAJETKU, ZASTUPOVÁNÍ V PODSTATNÝCH VĚCÍCH), event. PORUČNÍKOVI

POJEM, ÚČEL, OBSAH, VAZBA NA RODIČOVSKOU ZODPOVĚDNOST, KOLIZE

PÉČE JINÉ FYZICKÉ OSOBY

PÉČE JINÉ OSOBY:

- SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT (§ 45 ZOR)
- OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ, O KTERÉ NEMOHOU OSOBNĚ PEČOVAT JEHO RODIČE
- OBSAH VYMEZÍ SOUD (srov. § 45/4 ZOR):
  - zpravidla POVINNOST O DÍTĚ OSOBNĚ PEČOVAT A PŘI PÉČI O OSOBU DÍTĚTE PŘÍMĚŘENĚ VYKONÁVAT PRÁVA A POVINNOSTI RODIČŮ, přijímat a vymáhat výživné
  - ZASTUPOVAT DÍTĚ A SPRAVOVAT JEHO BĚŽNÉ VĚCI
- PRÁVA A POVINNOSTI VYPLÝVAJÍCÍ Z RZ ZŮSTÁVAJÍ RODIČŮM (VÝCHOVA - prostřednictvím osobního styku, SPRÁVA MAJETKU, ZASTUPOVÁNÍ V PODSTATNÝCH VĚCÍCH), event. PORUČNÍKOVI

POJEM, ÚČEL, OBSAH, VAZBA NA RODIČOVSKOU ZODPOVĚDNOST, KOLIZE

PŘEDPĚSTOUNSKÁ A PŘEDOSVOJITELSKÁ PÉČE

■ PŘEDPĚSTOUNSKÁ § 45b/2 ZOR

- práva a povinnosti budoucích pěstounů nejsou výslovně upravena
- z povahy věci vyplývá právo a povinnost o dítě osobně pečovat a rozhodovat o běžných věcech
- rodiče jsou *fakticky omezení* ve výkonu RZ, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat o podstatných věcech dítěte, s právem se s dítětem stykat
- budoucím pěstounům nenáleží právo domáhat se rozhodnutí soudu v podstatné věci dítěte

■ PŘEDOSVOJITELSKÁ § 69 ZOR

- práva a povinnosti budoucích osvojitelů nejsou výslovně upravena, vyjma povinnosti mít dítě u sebe na vlastní náklad
- z povahy věci vyplývá právo a povinnost o dítě osobně pečovat a rozhodovat o běžných věcech
- rodiče jsou *fakticky omezení* ve výkonu RZ, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat v podstatných věcech dítěte
- z povahy věci nevyplyvá právo rodičů na styk s dítětem - dání souhlas ke statusové změně (event. nebyl vyžadován dle § 68 ZOR)
- budoucím osvojitelům nenáleží právo domáhat se rozhodnutí soudu v podstatné věci dítěte

POJEM, ÚČEL, OBSAH, VAZBA NA RODIČOVSKOU ZODPOVĚDNOST, KOLIZE

ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA

■ SANKCE?

- je třeba rozlišovat, zda je dítě v ústavu z vůle rodičů nebo ne
- rodiče jsou *fakticky omezeni* ve výkonu RZ, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat o podstatných věcech dítěte, a zásadně s *právem se s dítětem osobně stýkat*
- dítě nesmí být „trestáno“ zákazem styku s rodiči
- VOP: Rodina a dítě. Stanoviska 2. Praha: ASPI, 2007.

POJEM, ÚČEL, OBSAH, VAZBA NA RODIČOVSKOU ZODPOVĚDNOST, KOLIZE

VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

- RODIČE
- DÍTĚTE

- rodiče ve výkonu trestu jsou *fakticky omezeni* ve výkonu RZ, zejména v osobní péči, nicméně jsou zákonnými zástupci s právem rozhodovat o podstatných věcech dítěte, s právem se s dítětem stýkat
- je třeba rozlišovat, zda je rodič ve výkonu trestu odnětí svobody z důvodu např. týrání dítěte, domácího násilí, zneužití dítěte k trestné činnosti atd. nebo z jiných důvodů
- souvisí-li trestná činnost rodiče s dítětem, je třeba „posoudit“, zda rodiče zbavit RZ dle § 44/4 ZOR nebo mu omezit nebo zakázat s dítětem (osobní) styk dle § 27/3 ZOR